

Într-o epocă în care valorile democratice sunt extrem de prețuite, apărate și este elogiată libertatea de expresie în primul rând în cazul presei, o investigație asupra implicațiilor acesteia în epoca interbelică spre exemplu merită realizată pur și simplu din dorința de a privi evolutiv modificări ce intervin de-a lungul timpului, din cauza răsturnărilor istorice, a curentelor de idei, a personalităților impunătoare ce au trasat și au stabilit anumite principii. În acest sens bogata epocă interbelică, cunoscută prin firescul dialogului, polemicului, a schimbului dialectic de viziuni, lipsa îngrădirii expresiei libere, însă în același timp marcată de mentalitățile vremii, de disputele belicoase între tradiționaliști și moderniști, de expansiunea curentelor avangardiste ce își propuneau exprimarea instinctului pur, lupta împotriva stereotipurilor și poncifurilor, toate acestea redau un tablou vast, eclectic în care cultura își simte firescul și de aceea înregistrează un apogeu de neegalat.

Personalități marcante precum Titu Maiorescu în secolul al XIX-lea, Nae Ionescu, P. P. Negulescu, Mircea Vulcănescu, Constantin Noica, Mircea Eliade, Emil Cioran în secolul al XX-lea sunt principalii emitenți ai unei ordini structurale viabile în gândirea românească, ordine ce va intra într-un vădit declin după instaurarea puterii muncitorești mai întâi și apoi comuniste în România. Din 31 decembrie 1947 cultura română intră, conform Monicăi Lovinescu, “în noaptea contraselecției, când se săvârșesc funeraliile inteligenței”, când exprimarea publică devine îngrădită, când gândirea pe cont propriu din apusele vremii moderniste devine susceptibilă de trădare, reacționism, insurgență.

O privire asupra libertății presei, însă în același timp asupra menirii ei în epoca interbelică în cultura română pare deci firească, deoarece dialogul cultural și “respirația firească a spiritului “

fiind liberă, actanții comunicării își propun o deplină înțelegere a expresiei libere.

Pornind de la ideea de libertate a presei, Nae Ionescu identifică câteva implicații reale și uneori paradoxale legate de aceasta în articolul intitulat : “Funcția națională a presei”. Pentru a purcede spre analiza sistematică a funcțiilor presei care dau relevanță acesteia , filosoful rastoarnă mai întâi câteva prejudecăți legate de aceasta: faptul că presa ar fi a patra putere a statului- idee privită de acesta ca o evidentă exagerare, combaterea ideii desuete conform căreia presa ar reprezenta o funcție a statului și nu în ultimul rând nuanțarea câtorva tare ale presei care o fac pe aceasta să își piardă menirea, în speță lipsa de obiectivare a datelor realității prezentate confuz, exagerarea inutilă a unor evenimente fără nicio relevanță de interes public. În plus, demersul lui Nae Ionescu prin intermediul acestui articol urmărește o definiție clară, distinctă și adecvată a presei și a menirii acesteia, a funcțiilor pe care le exercita și nu în ultimul rând evidentiază pericolele la care se expune presa , însă și beneficiile pe care le poate aduce publicului larg sau “națiunii” înseși pe care acesta insistă aproape naționalist. Mai mult, se resimte chiar un ton antidemocratic, autorul simțind nevoia trasării unor reguli prestabilite care să limiteze exagerări ale presei în acest sens: “Dreptul pentru presă , deci, de a vorbi și de a spune orice? Orice- și oricine? Nul!”

Spre a ajunge către funcțiile presei într-o societate , Nae Ionescu clarifică necesitatea principiului separației puterilor în stat, separație care necesită a fi reală, demontând astfel asumția lui John Locke, conform căreia aceasta ar fi utopică, “o iluzie”, apoi preluarea din zbor și plagierea cu success a acestei idei de către Montesquieu, subliniind astfel că a considera presa o putere în stat, în speță a patra putere în stat nu numai că este irealizabil, însă nu s-a petrecut nicăieri. Astfel, Nae Ionescu adoptă o poziție critică față de aceștia, manifestându-și opoziția față de o astfel de teorie ce nu poate fi considerată decât “primejdioasă” prin prisma faptului că ar subjugă presa și libertatea ei statului care și-ar permite organizarea acesteia la nivel instituțional, renunțând astfel la neîngradita ei organizare. Prin urmare, publicistul remarcă rolul presei ca fiind important în înregistrarea și exprimarea evenimentelor într-o formă cât mai exactă și conformă cu importanța acestora, căci există riscul supaestimării unor evenimente banale, cărora li se atribuie un rol exagerat . Mai mult, modul în care presa informează publicul larg este cu atât mai important cu cât datorită acesteia este de a elimina confuziile, complicarea datelor realității, scăparea unor fapte esențiale . Menirea presei într-o societate se află astfel în afara relației cu statul care nu își poate aroga dreptul de a o organiza, pe de altă parte este necesară obiectivarea prezentării evenimentelor și nu în ultimul rând, cum recunoaște însuși publicistul nu se poate guverna fără presă, în pofida faptului că adesea aceasta pare insurgentă și pregătită să îngreuneze activitatea puterii executive.

În linia gândirii sistematice introdusă în cultura română de Titu Maiorescu, Nae Ionescu trece la prezentarea funcțiilor presei. Mai întâi important este faptul că, dacă există o libertate a presei, aceasta se datorează unui “liber examen”. Prin urmare, omul de presă are libertatea interpretării realității în felul propriu, el putând măsura faptele, evenimentele printr-o viziune personală, liberă, netulburată de vreo intervenție străină, de vreun interes perturbator, însă pericolul îl constituie, în opinia sa, “deformațiile individualismului”, căci facultatea de judecare personală nu trebuie extinsă asupra tuturor aspectelor vieții sociale. În acest sens Nae Ionescu menționează regalitatea, deoarece publicistul trebuie să aibă în minte ierarhizarea socială și limita până la care poate “controla” realitatea : “exercitând însă dreptul de petițiune al nației (pe care aceasta îl are) și nu pe cel de judecată (pe care aceasta nu îl are).”

A doua funcție a presei constă în cea de “expresie a națiunii”, aceasta decurgând din “dreptul de a vorbi”, iar înțelesul esențial al acestui rol este acela de a servi națiunea și nu interesul personal. Pentru a îndeplini acest deziderat publicistul trebuie să posede câteva calități esențiale: să-și iubească dezinteresat poporul, să posede cultură și obiectivitate în exprimarea realelor frământări ale națiunii. De asemenea dimensiunea etică e evidentă și în calitățile protectoare ale publicistului față de națiune în demersul de prevenire al acesteia.

Pe de altă parte articolul “Incertitudini” al aceluiași Nae Ionescu aruncă o privire asupra anchetei politice prin care publicistul pune la curent publicul cu mersul politicii românești în “întimitatea acesteia”, chiar dacă genul este privit cu suspiciune, acesta este necesar tocmai din nevoia de prevenire a publicului larg “căci un om prevenit face cât doi”.

O altă privire ce se îndreaptă către ideea unei prese libere, independente, nesupuse este exprimată în articolul lui Gala Galaction intitulat “ Sub vremuri”, titlu ce amintește de tânguirea cronicarului ce resimțea supunerea omului față de vremurile în care trăiește. Publicistul mizează în acest articol pe imensa credibilitate pe care o posedă presa, pe soliditatea acesteia care răzbate vremurile, iar dezideratul unei prese libere necesită împlinirea. În cazul în care societatea românească dă impresia unui perpetuu amatorism, de complex adamic ce are ca finalitate mereu luarea de la început și “pe dibuite” a manifestărilor vieții sociale, în acest caz și presa oferă aceeași impresie dezolantă, iar condiția ziaristului devine astfel una mereu accidentată, anevoioasă, scurtă și nefericită. Concluzia publicistului, deși nu e optimistă accentuează necesitatea sprijinirii actului independent, neimplicarea în mersul firesc al presei, nesupunerea acesteia niciunui interes.

“Toate-s vechi și nouă toate...” sau despre libertatea presei

Scris de Monica Maria Grad

Sâmbătă, 06 Noiembrie 2010 07:21 - Ultima actualizare Sâmbătă, 06 Noiembrie 2010 08:33

Ca notă conclusivă desprinsă din articolele analizate se pot desprinde atât rolul esențial și indispensabil al presei în viața unei națiuni, cât și necesitatea stringentă de a sprijini inițiativele independente, care să nu creeze o presă supusă, aservită, “legată de glia” ideologică, politică sau de interese personale (iar materializarea unei asemenea aserviri s-a petrecut deja “sub vremi” comuniste).

AUTOR: Monica Maria Grad